

ТРАНСФЕР НА ЕВРОПЕЙСКИ ДИСКУРС ЗА ПРОСТРАНСТВЕНО ПЛАНИРАНЕ В БЪЛГАРИЯ: НАЦИОНАЛНА КОНЦЕПЦИЯ ЗА ПРОСТРАНСТВЕНО РАЗВИТИЕ

Велислава С. Симеонова

Барселонски Университет
Барселона, Испания

РЕЗЮМЕ — 28 години след падането на "стената" на политическа зависимост и централизиран държавен контрол, процесът на Европеизация, макар и трудно, успя да въведе нови аспекти и визии за пространственото планиране в страни от Източна Европа като България. Разбира се, този процес съвсем не е завършен. Въпреки това, много от традиционните аспекти на българското пространствено планиране бяха забранени, отдавна нереструктурирани или просто израз на ограничен политически интерес към пространствения дискурс на Европейския Съюз.

Доказателства за правни и институционални промени под натиска на „Европа“ лесно могат да бъдат открити в българската планова система, особено посредством политиката за регионално развитие и планиране. Следователно, европеизационният натиск на европейската законодателна рамка и европейската финансова политика също могат да бъдат открити.

Използването на европейския дискурс за пространствено развитие за обосноваване и дискутиране на реформите в националното планиране не е прецедент при анализа на Европеизацията. Позоваването на Европейските Перспективи за Пространствено Развитие и други документи, които формират европейски пространствен дискурс, предлагат на политическите актьори и участници в плановия процес допълнителни аргументи за стратегическия ход на пространственото развитие, но и за обосновката на решения, позволяващи и определящи продължителността на европейските ресурси в плановите политики.

Доброволният трансфер на идеи и принципи и факторите, които го определят, е може би най-дискутирания в изследването на Европеизацията на българското пространствено планиране. Изработването и приемането на Националната Концепция за Пространствено Развитие е част от забавил се проц на Европеизация на вътрешния пространствен дискурс. Въпреки това, тя е първият национален пространствен документ, трансферирал и адаптирал политическите цели на Европейските перспективи в териториалните условия и особености на България, поне на хартия.

Ключови думи: България, дискурсивна интеграция, Европейски пространствен дискурс, Европеизация, планиране

TRANSFER OF THE EUROPEAN SPATIAL PLANNING DISCOURSE IN BULGARIA: THE NATIONAL SPATIAL DEVELOPMENT CONCEPT

Velislava S. Simeonova

University of Barcelona
Barcelona, Spain

ABSTRACT - Twenty eight after the fall of “the wall” of political dependence and centralized state control, the process of Europeanization, although difficult, has succeeded in introducing new aspects and visions of spatial planning in Eastern European countries such as Bulgaria. Of course, this process isn’t over yet. Nonetheless, many of the traditional aspects of Bulgarian spatial planning have been banned, after being left unreformed for too long, or simply being an expression of limited political interest in the spatial discourse of the European Union.

Evidence of legal and institutional changes under the pressure of “Europe” can easily be found in the Bulgarian planning system, especially through the policy of regional development and planning. Subsequently, evidence of the Europeanization pressure of the European legislative framework and the European financial policy, can also be found.

Using the European spatial development discourse for justifying and discussing the national planning reforms is not a precedent in the Europeanization analysis. References to the European Spatial Development Perspective and other documents which form the European spatial discourse, offer the policy actors and participants in the planning process, additional arguments for the strategic course of spatial development, but also for rationalizing decisions that allow and determine the duration of the European resources in planning policies.

The voluntary transfer of ideas and principles, as well as the factors that determine it, is perhaps the most discussed topic in the study of the Europeanization of the Bulgarian spatial planning. The elaboration and adoption of the National Spatial Development Concept (NSDC) is part of the delayed process of Europeanization of the internal spatial discourse. However, the NSDC is the first national spatial document to transfer and adapt the policy objectives of the European Perspective to the spatial conditions and specifics of Bulgaria, at least on paper.

Keywords: Bulgaria, Discursive integration, European spatial discourse, Europeanization, planning

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Европейското пространствено планиране е смесица от различни планови традиции и култури, което често води до объркване в цялостната му интерпретация, в различни географски контексти и поредица от географско-исторически, културни, политически и управленчески фактори. В различни академични проучвания, европейската идея за пространствено планиране е съотнесена към многоизмерни процеси, свързани с Европеизацията на пространственото планиране (Luukkonen, 2011), но паралелно с това и с дългогодишните проучвания на моделите, културата и традициите в планирането на европейските държави от 80-те години на миналия век. Идеята и дебатът за европейското пространствено планиране печелит особено широк кръг от постановки в научната литература, познати като дискурс за европейско пространствено планиране и/или модел. Този дискурс формира и рамкира съзнанието на замесените в процеса актьори чрез насърчаване и създаване на специфично европейско пространствено мислене (Ibid.).

Изполването на пространственият дискурс за „Европа“ като трибуна на знания, ресурси или аргументи за постигането на конкретни политически цели в процеса на адаптация на страните в ЕС, представлява сложен механизъм, който несъмнено е обвързан с развитието на когнитивните и дискурсивно измерения на системата за пространствено планиране.

Проучванията до момента в тази сфера в България (Yanchev, 2012; Simeonova, 2017) показват възстановяване на значението на европейския пространствен дискурс преди всичко в периода след 2007 г. Необходимостта от „ползването“ на „Европа“ и нейните принципи не само посредством каналите ѝ за финансиране, придобива приоритетно значение в страната значително късно (Simeonova, 2017). Дискурсът за „Европа“ в пространствено планиране се ражда в сянката на регионалното планиране и кулминира в ключови документи като Националната Концепция за Пространствено развитие 2013-2015 (НКПР) (2012), но и разработването на Интегрирани Планове за Градско Възстановяване и Развитие.

Разработването на НКПР е също част от европеизационните реформи на системата от планови документи в България след 2007 г. Появата на този документ има за цел заместването на предвидената по ЗУТ Национална Комплексна Устройствена Схема, която съгласно чл. 100 трябваше да определи „начините за постигане на целите и задачите за устройство на територията на национално ниво, обвързано с общото устойчиво социално-икономическо развитие“.

В този контекст, настоящата статия има за цел да покаже присъствието на трансфер на европейски дискурс посредством европейски документи каквито са Европейските Перспективи за Пространствено Развитие (ЕППР) в този нов национален инструмент за планиране. В изпълнението на тази цел са взети предвид резултати и анализи от разработването на дисертационния труд на автора, озаглавен „Spatial planning instruments in Bulgaria: Toward the Europeanization of the Spatial Model“, представен през юни 2017 в Барселонския Университет, Испания.

2. КОНЦЕПТУАЛНА И ТЕОРЕТИЧНА РАМКА

2.1. Европейски дискурс за пространствено планиране

Счита се, че ЕС не разполага с легитимни преки компетенции по отношение на пространственото планиране. Конкретни действия в тази област са оставени на държавите-членки. Въпреки това, ЕС участва в този процес в правото си да предостави насоки за пространствено планиране, предлагащи открит форум за дискусии по тези теми и подкрепа на анализа и научния дебат, особено в рамките на програмите на ESPON (Vanolo, 2010). Всъщност, ESPON, заедно с програми като INTERREG и AESOP имат ролята на „ключови катализатори“ в промотирането на идеите за Европейско пространствено планиране.

Въпреки липсата на формални правомощия и компетенции от страна на ЕС, европейският дискурс около темата за пространствено планиране нараства особено бързо през 90-те години, достигайки своята кулминация през 1999 г. с публикуването на ЕППР, одобрени на Неформалната Среца на Съвета на Министрите на Пространственото Планиране (СЕМАТ) на Европейската Комисия в Потсдам през същата година. ЕППР са неформален документ, който лансира цели и принципи за пространствено развитие на регионално и национално ниво. По-специално този документ промотира идеята за полицентрично и балансирано пространствено развитие като ключови концепции на европейското пространствено планиране, базирани на опита на страни като Нидерландия и

Германия. Благодарение на него се инициира функционирането на платформата ESPON, а паралелно с нея той допринася за обосновката на различни INTERREG програми, част от инструментите на Европейската Комисия за подпомагане и промотиране на междурегионалната комуникация и сътрудничество (Kunzmann, 2006).

Европейските препоръчителни документи за пространствено планиране оставят ясно своето призвание на Съюза за повече действия на страните членки и наистина могат да бъдат разбирани като перформативен етап, който оправдава стриктно европейското измерение към територията, в очакване на консолидиране на този процес (Elorieta Sanz, 2013). Дълги години след публикуването на ЕППР, трансферт на идеите им и прилагането им се отбелязва като част от този всеобхватен процес на Европеизация (Börzel, 2002; Faludi, 2004; Giannakourou, 2011). Всъщност, в редица изследвания се посочва, че прилагането им е представено като важна стъпка в разбирането на Европеизационния процес на планирането. Въпреки това, анализите показват, че много често в моделите на планиране в европейски страни не се взимат предвид други документи на Европейско ниво, дефинирани според Bohme and Waterhout (2008) като “Планиране за Европа” или казано по друг начин – опити за маркиране на линии за конструирането на единен Европейски модел за пространствено планиране. Прякото въздействие на ЕППР е ограничено в много страни, както се отбелязва в някои комплексни проучвания, като това за „Application and Effects of the ESDP in the Member States” на ESPON (2007), взето предвид и за настоящото организиране на резултати.

Прилагането на ключови концепции в пространственото планиране от наднационално към местно ниво е част от идеята за дискурсивното влияние на европейското пространствено планиране или на влиянието на идеята за европейски пространствен модел върху националните дискурси, като част от „измеренията”, характеризиращи взаимодействията на ЕС и страните членки в цялостната рамка на пространствено планови дейности в Европа (Cotella and Janin Rovolin, 2010; 2012). Това дискурсивно влияние, израз и проява на процесите на Европеизация, при което концепции и идеи възникнали на ЕС равнище, чрез дебати между участници от цяла Европа, се докажат в състояние да повлияят на вътрешния, национален пространствен дискурс и в правенето на териториални политики.

2.2. Дискурсивна интеграция

Националните системи за планиране са ангажирани по различен начин с областта на европейското териториално устройство (Luukkonen, 2015). Европейският дискурс за пространствено планиране, като този, промотиран в ЕППР, оказва трудно и спорно влияние върху пространствено плановите практики в страните на ЕС (Duhr et al., 2010). Така наречената „дискурсивна интеграция“ е често срещана, когато има силни политически обюности, действащи на национално и европейско ниво, със силни и директни връзки между тях. ЕППР са чудесен пример за измерване на дискурсивната интеграцията в страните членки в зараждаща се фаза на Европейското пространствено планиране (Cotella and Rivolin, 2011), но не особено комплексен пример при изследването на пространственото планиране в Източна Европа, където трудната промяна на плановата култура и плановите практики се намират в тясна зависимост от успеха или неуспеха на европейската кохезионна политика (Maier, 2012). България не е изключение от този случай (Simeonova, 2017).

Освен това, актьорите във всяка Европеизираща се система опитват по свой начин да (ре)произведат и трансферират идеи и образи за европейско пространство и/или да се учат от европейските документи на пространствено мислене, с което се поддържа идеята за "Европа" както пространствено образувание (Luukkonen, 2015). Плановите инструменти

(планове, концепции, схеми и т.н.) биха могли да бъдат от по-голяма необходимост в анализа и оценката на въздействието на “новите” европейски принципи и идеи за планиране на национално ниво в Източна Европа, като материални активи или материален израз на организирани цели и интервенции в пространството, макар и не винаги лесно достъпни. Плановете, например, позволяват фокус върху съдържанието и дискурса на териториалните политики, както и проверка на съответствие с целите, принципите и стратегиите, маркирани от Европа, или поне на теория (хартия) (Elorieta Sanz, 2014).

Трябва да се подчертае, че разграничаване на ролята на дискурса от тази на плановите практики в изследването на промените в пространственото планиране е наложена от идеята, че те принадлежат на отделни измерения от конструкцията на системата за планиране. Въпреки това, те са в непосредствена и постоянна взаимовръзка в рамката на териториалното управление. Директното влияние на пространствения дискурс на ЕС в промяната на вътрешния дискурс (на ниво страна-членка) показва обаче, че тази промяна оказва непряко влияние върху други вътрешни планови измерения като структура, инструменти или практики. От друга страна промените във вътрешния дискурс са в пряка зависимост и от влиянието на инструментите на ЕС за териториално управление във вътрешните планови практики (Cotella et al., 2011).

2. МЕТОДОЛОГИЧНИ ПОДХОДИ НА ИЗЛЕДВАНЕ

За анализа на трансфера на европейски пространствен дискурс в пространственото планиране на България са взети за референция Националната Концепция за Пространствено Развитие (2012) и Методическите Насоки за нейното изготвяне (МРРБ, 2010). Методическите насоки от своя страна не са просто документ, който отразява идеите на „Европейското пространство“, но и рамка, в която тези идеи да бъдат приложени и трансферирани на поднационално ниво. Връзката ЕС дискурс - вътрешен дискурс - практики, показана в модела на Cotella et al. (2011) като *Channels conveying domestic change*, подсилва идеята, че повече доказателства от доброволния трансфер на европейски принципи и възможностите за практическото им приложение могат да бъдат коментирани и анализирани на този етап от развитие единствено посредством документи като Методическите насоки за изработване на НКПР. Според Парашкевова (2016) при анализа на тези документи трябва да се отчетат и динамиките на нормативните промени, особено в регионалното развитие, които съществено затрудняват и водят до забавяне в провеждането на адекватна българска политика за пространствено развитие. Така например, Концепцията за пространствено развитие на Румъния е разработена още през 2008 г., на Чехия през 2006 г., на Словения през 2004 г., на Гърция през 2002 г. В България разработването на националната концепция се забавя значително и започва едва след 2010 г.

Прилагането на ЕППР (“документа-майка” на Европейското пространствено планиране, Luukkonen, 2012:403), като израз на Европейския пространствен дискурс, в различните страни-членки е от особено значение в контекста на дискурсивната интеграция. Трансфериране на идеите и принципите от ЕППР е част от третия канал за Европеизация на планирането, който заедно с канала за финансиране и този на секторни политики (Hard Regulation and Compliance) с пряко или непряко влияние върху националното пространствено планиране, според Böhme и Waterhout (2008), основават модела за влиянието на ЕС в трансформациите на системите за пространствено планиране на страните-членки.

Трансферът от друга страна може да следва различни посоки – от горе надолу или отдолу нагоре, да бъде хоризонтален, или да се комбинират. Тези посоки следват посоките

на Европеизационния процес и могат да бъдат идентифицират меки (soft) и твърди (hard) механизми на адаптация (Giannakourou, 2012).

Table 1: Directions of Europeanization and Policy Transfer

Europeanization direction	Policy Transfer dimensions	General type of Transfer
Vertical: Bottom-up (Uploading process)/ Soft	Uploading	Voluntary (by consent) Soft Transfer
Vertical: Top-down (Downloading process)/ Hard	Downloading	Coercive Hard Transfer
Horizontal (Cross loading process)/ Soft	Horizontal	Unilateral (intergovernmental learning and sharing) Soft Transfer

Source: Simeonova, 2017

В този контекст, е приета идеята на Bomberg and Peterson (2000), че ЕС работи с комплект/микс от „насилствени“ и „доброволни“ подходи за Европеизиране на политики. Според тях, политическият трансфер е по-рядно насилствен (вертикален) и повече доброволен (вертикален и хоризонтален).

Теоретично и емпирично е доказано от Giannakourou (2005, 2012), че вертикалният трансфер може да бъде израз и на доброволно приемане (доброволно „сваляне“) или доброволно трансфериране на ЕС-генерираните дискурс, концепции и принципи за пространствено планиране на национално ниво (или местно). Затова, отчитането на вертикалния топ-даун трансфер, но по инициатива от местните/националните актьори („от долу“), чрез „свалянето“ на концептуалната рамка за пространствено планиране от ЕС документи с препоръчителен характер (каквито са например ЕППР), дава възможност за анализ и дискусия в еволюцията на вътрешното пространственото мислене.

В допълнение към организирането на трансферния анализ, са реализирани съдържателни анализи на НКПР и Методически насоки за изработването им.

3. РЕЗУЛТАТИ

3.1. Национална Концепция за Пространствено Развитие в България: насоки

Изработването и прилагането на НКПР е част от европеизационните реформи и трансформации на системата от планови документи в България в периода след 2007 г. Появата на този инструмент за планиране замени предвидената по ЗУТ от 2001 г. Национална Комплексна Устройствена Схема, която никога не беше изработена. Обхватът и съдържание на концепцията е рамкиран в допълните разпоредби от 2012 г за изменение в ЗУТ и ЗРР, с което се потърси по-добрата връзка между двата закона (НКПР, 2012). Изработването на концепцията като документ, изначално планират по ЗУТ, а в последствие по ЗРР, е част от опитите за оптимизиране на плановия процес, амбициозно започнал с предпоставките, че Дирекцията на МРРБ, занимаваща се с програмиране за регионалното развитие, има повече капацитет, а съответно и финансови средства от ЕС. Противоположно

на това, Дирекцията, ангажирана с устройство на територията, разполага с по-ограничени ресурси, затова инструментите за пространствено планиране, които имат връзка с устройственото и по-подробното градоустройство на по-ниско ниво, са обхванати от ЗРР (Simeonova, 2017). Неизпълнението на ЗУТ по изработването на национална и регионални устройствени схеми доведе до изводите за преценка на ролята и мястото, обема и съдържанието на тези документи, дефинирани преди повече от десет години, с приемането на закона.

Публикуването на Методически насоки за изработването на национална концепция (декември, 2010) е част от амбициозната инициатива за координиране на процеса на планиране и развитие (МРРБ, 2010) и поставят началото на нов етап от възможности за концептуализация на пространственото планиране в България: „НКПР следва да бъде специфичен стратегически документ за устойчиво пространствено развитие на страната, който да запълни отсъствието на пространствена визия и пространствена координация, както на регионалното, така и на секторните планирания“ (МРРБ, 2010:3). Заедно с Националната Стратегия за Регионално Развитие (2012 – 2022) концепцията е основен документ в най-новото законодателство на България и дългоочакван инструмент за интегрирано планиране и устойчиво пространствено, икономическо и социално развитие. Нейното организиране като инструмент – концепция, а не план¹, е обосновано с факта, че тя не планира ресурси, а рамки на развитие, които ще се реализират посредством ресурсите на секторните програми, върху които НКПР трябва да окаже въздействие, като ги насочва и координира териториално.

3.2. Европейския контекст за пространствено планиране в НКПР

Анализът на НКПР показва, че тя отчита предимствата и предизвикателствата в пространственото развитие на националната територия, както и обобщение на изводите, които определят насоките и приоритетите, залегнали в нея. Посочва се, че ЕППР в Европа имат най-голямо влияние. Същите подновяват темата за полицентризма и обвързването на населените места в мрежи (политическа цел 3.2 от ЕППР). Националната концепция пренася и доразвива (в текстови израз) този модел с Националната стратегия за Регионално Развитие (2012-2022) чрез центровете и осите на развитие.

Направеният съдържателен анализ по ключови думи, въз основа на залегналите политически цели и техните измерения от ЕППР, показва, че основните идеи и принципи на трите политически цели и техните компоненти, са отразени терминологично, но и са развити в НКПР и са адаптирани в националния териториален контекст. Резултатите от анализа са организирани в табличен вид, а за целта му е използван публикувания превод на концепцията на английски език.

Table 2: Policy aims of the ESDP and their presence in the NSDC

Policy Aims (ESDP)	NSCD 2013-2025
3.2 Polycentric Spatial Development and a New Urban-Rural Relationship	
3.2.1 Polycentric and balanced spatial development	Yes

¹ Плановите притежават задължителни атрибути, които други документи (стратегии или концепции) нямат.

3.2.2 Dynamic, attractive and competitive cities and urbanized regions	Yes
3.2.3 Indigenous development, diverse and productive² rural areas	Yes
3.2.4 Urban-rural partnership	Yes
3.3 Parity of Access to Infrastructure and Knowledge	
3.3.1 An integrated approach to infrastructure³ and knowledge	Yes
3.3.2 Polycentric development model : a basis for better accessibility	Yes
3.3.3 Efficient and sustainable use⁴ of the infrastructure	Yes
3.3.4 Diffusion of innovation and knowledge	Yes
3.4 Wise Management of the Natural and Cultural Heritage	
3.4.1 Natural and cultural development as development asset	Yes
3.4.2 Preservation and development of the natural heritage	Yes
3.4.3 Water resource management - a special challenge for spatial Development	Yes
3.4.4 Creative management of cultural landscapes	Yes
3.4.5 Creative Management and Cultural Heritage	Yes

Source: Simeonova, 2017

Основни приоритети на стратегията „Европа 2020“ за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж са също защитени, както е посочено в НКПР, посредством идеи за балансирано разпределение на приоритетите между урбанистичните центрове и териториите с добро социално и икономическо развитие и изоставащите, периферни и/или уязвими демографски и с икономически рискове територии. Това е подсилено и чрез целенасочената подкрепа на важни градове, по-малки като пространствената структура (ниво 4), допълнително обявени като бенефициенти за финансиране на интегрирани планове. Разработени са подходи към селските и трансгранични територии на Териториалната програма на ЕС (ТА 2020), която към полицентричното пространствено и интегрирано градско развитие добавя и загрижеността към малките населени места (малки градове и по-големи села).

² Търсена е думата „**productive**“ съотнесена към територии от селски тип (вкл. периферни –селски територии)

³ Вкл. „**Transport infrastructure**“, „**Transport Links**“, „**Access to information and knowledge**“

⁴ Взети са предвид в това „ефективно и устойчива употреба“ на ресурси и услуги в търсенето

Сред акцентите в НКПР е подкрепата на интегрираното градско възстановяване и развитие (под рамката на цитирани общоевропейски документи за устойчиво и интегрирано градско развитие). С това е доразвита и системата от критерии за избор на градове за подкрепа на интегрирани планове, с които са регламентирани и вторите Методически насоки за изработване и прилагане на Интегрирани Планове за Градско Възстановяване и Развитие, публикувани през 2012г. Отчитат се възможностите за интегриране на секторните политики, създавайки предпоставки за това и посочвайки възможни пътища за постигане.

4. ДИСКУСИЯ

НКПР е документ, изготвен в изключително лимитирани (времеви и ресурсни) условия, което обуславя и част от дебата за възможностите, които този национален инструмент за пространствено планиране предполага, в това число неговото допълване, мониторинг и качеството на отразената териториална диагностика в него. Въпреки това, най-важната роля на НКПР е възможността, която предоставя, чрез обсъждане на различни проблеми в този документ да се осъзнае, че трябва да бъдат координирани всички действия, за да бъдат „в действие“ и съвместно работещи.

Важен момент в предприемане изготвянето на концепцията и разработването на Методическите насоки за нея е обособяването на терминологичен речник, който изяснява основни постановки за това какво трябва да разбираме под термина „пространствено планиране и развитие“. Организирането на терминологичния апарат е базирано на проучвания, които по линия на ESPON са правени спрямо много от дефинициите, пренесени в национален контекст. Глосарът на Методическите насоки дефинира термина „пространствено развитие“, но го поставя в синонимно или почти синонимно тъкуване като физическо планиране, свързано традиционно в България с градоустройство и земеползване. Изяснена е постановката, че терминът „политика за пространствено развитие“ е „европейски термин“, „свален“ от документи като ЕППР. Въпреки това адаптирането на термина „пространствено“ е условно, поради което това понятие е прието да бъде синоним на политика за териториално развитие. НКПР е първият пространствен документ, който прави разлика в употребата на понятия като регион и район, дефинирайки първия посредством (статическите) норми на EUROSTAT за този тип териториални единици. Думата район, която изначално се свързва с налагането на съветските принципи на районно планиране в България, има комплексен характер и приложението и е обвързано със социално-културна идентичност, природни фактори, история, принадлежност и др. (Simeonova, 2017).

Методическите насоки отчитат, че задълженията на България като страна-член на ЕС налагат нова практика, относно прилагане на основните принципи на европолитиката за пространствено развитие, изискванията на програмата за научни изследвания в областта на пространственото развитие – ESPON, опазването на околната среда според програмата „NATURA 2000“, Стратегията „Европа 2020“ и други, които мотивират методическите насоки за изработване на НКПР като част от общото планиране на Европейското пространство.

Концепцията трансферира, пренася идеите за полицентричното и балансирано териториално развитие, интегрираното икономическо, социално и екологично обновяване и развитие на градовете, селските райони и регионите със специфични характеристики, териториалната интеграция и координация на политиките, опазването на природните и културни ценности и адаптирането към глобалните изменения на климата, регламентирани

в ключови документи на ЕС ниво с първостепенно значение като ЕППР (1999), както се показва в съдържателния анализ. Троева (2013) също отчита трансфера на принципи от документи като Териториалния дневен ред на Европа 2020 (ТА 2020) „Към приобщаваща, интелигентна и устойчива Европа“, които доразвиват идеите на, Лисабонската стратегия (2000) и Гьотеборгската стратегия (2001).

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Приемането на НКПР е реформа в стратегическото териториално планиране на национално и регионално равнище. На базата на НКПР ще бъдат разработени регионални документи за пространствено развитие, включително за територията на всички административни нива. Тя заменя дългогодишната липса на Националната комплексна устройствена схема, регламентирана по ЗУТ, целяща поставянето на нов етап в пространственото планиране на национално равнище и същевременно интегриране на националното пространство в Европейския модел на политики за пространствено развитие. В тази връзка, НКПР е основна рамка за изработването на серия от стратегически документи за регионално развитие, но и основа за изготвяне на националните документи за управление на средствата от ЕС в периода за планиране 2014 - 2020 г.

Трансферът на идеи и принципи от горепосочените европейски документи, дефиниращи Европейския дискурс за пространствено планиране, е тясно свързан с дефинирането на мотивите за неговата реализация. В контекста на ЕППР, трансферът „на хартия“ е реализиран чрез директно пренасяне на политическите цели (показани в таблицата по-горе) и тяхното доразвиване и адаптиране в национален териториален контекст. Как тези постановки ще са пренесени на ниво практика е в силна зависимост от системата от инструменти (на регионално и местно ниво), които притежават атрибутите за изпълнението на заложените приоритети на развитие.

НКПР е първия реален опит за организиране на пространствен документ, който отразява особеностите, проблемите, предимствата и приоритетите на българската територия. Иницирането и е в основата на реалните възможности за по-пълно европеизиране на системата от пространствени инструменти и на по-ниски териториални (в т.ч. административни) нива, но и фактор за по-големи динамики на промени на когнитивното и дискурс измерение на системата за пространствено планиране.

Въпреки че трансферът е дефиниран като доброволен, разграничаването на условията между *want to be* или *have to be* трансферирано крие известен критицизъм. Бъдещи задълбочени проучвания около процеса на организиране на документа и преди всичко на мотивацията на политиките на териториално управление биха могли да дадат по-изчерпателен и задълбочен отговор дали в действителност става дума за изцяло доброволен трансфер на европейски дискурс или за смесени вариации.

6. ЛИТЕРАТУРА

Böhme, K., and Waterhout, B. (2008). The Europeanization of planning. In: Carbonell, A. and Faludi, A (eds): *Gathering the Evidence– The Way Forward for European Planning?*, pp 225 – 248.

Bomberg, E. and Peterson, J. (2000). Policy Transfer and Europeanization, *Europeanisation Online Papers*, Queen's University Belfast, 2/2000, available at: <http://www.qub.ac.uk/schools/SchoolofPoliticsInternationalStudies/Research/PaperSeries/EuropeanisationPapers/PublishedPapers/>.

- Börzel, T. A. (2002). States and Regions in the European Union: Institutional Adaptation in Germany and Spain. Cambridge University Press, Cambridge.
- CEC (1999). European Spatial Development Perspective: Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the EU (ESDP), Luxembourg.
- Cotella, G. (2012). Central and Eastern European Actors in the European Spatial Planning Debate. Time to make difference?. *EUROPA XXI*, 22/2012, 21-36.
- Cotella, G. and Janin Rivolin, U. (2011). Europeanization of Spatial Planning through Discourse and Practice in Italy. *DISP*, 3/2011, 43-54.
- Cotella, G. and Janin Rivolin, U. (2010). Institutions, discourse and practices: Towards a multidimensional understanding of EU territorial governance, paper presented in 24th AESOP Annual Conference, Finland, 7 – 10 July 2010.
- Cotella, G., Janin Rivolin, U. and Reimer, M. (2011). Structure, Tools, Discourse and Practices: A Multidimensional Comparative Approach to EU Territorial Governance, paper Presented in Track 14 (Multi-national and Cross-border Planning) at the 3rd World Planning Schools Congress, Perth (WA), 4-8 July 2011.
- Dühr, S., Colomb, C. and Nadin, V. (2010). European Spatial Planning and Territorial Cooperation, London: Routledge.
- Elorrieta Sanz, B. (2013). La Planificación Territorial en el Estado Español a la Luz de las Políticas Territoriales Europeas. De la Retórica a la Práxis, Ph.D Thesis, Universidad de Barcelona, Barcelona.
- ESPON (2007). Project 2.3.1. Application and Effects of the ESDP in the Member States. Final Report, Luxemburg.
- Faludi, A. (2004). Spatial Planning Traditions in Europe: Their Role in the ESDP Process. *International Planning Studies*, 9 (2-3), 155-172.
- Giannakourou, G. (2005). Transforming spatial planning policy in Mediterranean countries: Europeanization and domestic change. *European Planning Studies Special Issue*, 13(2), 319–331.
- Giannakourou, G. (2012). The Europeanization of National Planning: Explaining the Causes and the Potentials of Change. *Planning Practice and Research*, 27(1), 117-135.
- Kunzmann, K. (2006). The Europeanization of Spatial Planning. In Adams N., Alden J., Harris N. (eds) *Regional Development and Spatial Planning in an Enlarged European Union*, Ashgate Publishing Ltd., Aldershot, Hampshire, England, pp 43-63.
- Luukkonen, J. (2011). Europeanization of spatial planning. Exploring the spatialities of European integration, Ph.D. Thesis, University of Oulu, Nordia Geographical Publications, 40:3.
- Luukkonen, J. (2012). Making European Space in Spatial Planning in Northern Finland. *Growth and Change – a journal of urban and regional policy*, 43(3), 392-418.
- Luukkonen, J. (2015). Planning in Europe for ‘EU’rope: Spatial planning as a political technology of territory, *Planning Theory*, 14(2), 174-194.
- Maier, K. (2012). Europeanization and Changing Planning in East-Central Europe: An Easterner's View. *Planning Practice and Research*, 27(1), 137 – 154.
- MRDPW (2010). Methodological guidelines for elaboration and implementation of the National Spatial Development Concept of the Republic of Bulgaria for the 2013-2025, available at: <http://www.mrrb.government.bg/static/media/ups/articles/attachments/6a217d1b8c2f184bea33a9f24cb14e4f.pdf> (in Bulgarian).
- National Spatial Development Concept of the Republic of Bulgaria 2013-2025 (2012).
- Parashkevova, E. (2016). Strategic framework for spatial planning in Bulgaria, Proceedings of the Economic well-being through knowledge sharing, International Scientific Conference, 353-358. (in Bulgarian)
- Simeonova, V. (2017). Spatial Planning Instruments in Bulgaria: Toward the Europeanization of the Spatial Model. Ph.D. Thesis, University of Barcelona.

- Vanolo, A. (2010). European Spatial Planning between Competitiveness and Territorial Cohesion: Shadows of Neoliberalism. *European Planning Studies*, 18 (8), 1301-1315.
- Yanchev, P. (2012). Europeanization of the Spatial Planning System in Bulgaria, Thesis research paper, ASRO, KU Leuven, UK.